

I pronomi

...

Italian pronominit

In generale/Yleisesti

- Pronominit ovat sanoja, joilla kerrotaan esimerkiksi tekijä tai korvataan jokin toinen ilmaus siitä puhuttaessa toiseen kertaan
 - esim. Persoonapronominit minä, sinä, hän (/se), me, te, he
- Pronominien avulla vältetään turhaa toistoa ja selvennetään yhteyksiä asioiden välillä
- Suomessa pronominit taipuvat monissa sijamuodoissa, italiassa taas nämä korvataan monin eri pronominityypein

I pronomi personali/ Persoonapronominit

- Eli siis tämä rimpsu:
 - minä = io
 - sinä = tu
 - hän = lui (mies), lei (nainen), Lei (teitittely)
 - me = noi
 - te = voi
 - aikaisemmin italiaksikin teititeltiin sanomalla Voi, voidaan käyttää yhä esim. viestissä yritykselle, kun ei tiedä, kuka siellä ottaa viestin vastaan. Tämä on kuitenkin harvinaista
 - he = loro
- Käytetään ilmaisemaan teon tekijä, eli subjekti
- Näitä käytetään samalla tavalla kuin suomeksikin, mutta vain vähemmän

Esempi/Esimerkkejä

- (Io) faccio la colazione = (minä) teen aamupalaa
- Chi vuole occuparsi del cibo? – Ci penso io! = Kuka haluaa huolehtia ruoasta/ruokapuolesta? – **Minä** hoidan sen
- Prepari tu la colazione o la preparo io? = Teetkö sinä aamupalan vai minä?
- Italiaksi persoonapronominien käyttö on vielä harvinaisempaa kuin suomeksi, sillä persoonan näkee jo verbin muodosta.
 - Yleensä persoonapronominia käytetään painottamaan tekijää, esim. Ci penso io (juuri minä hoidan sen)

I pronomi possessivi/Omistuspronominit

- Eli tämä rimpsu:
 - minun = mio/mia/miei/mie
 - sinun = tuo/tua/tuoi/tue
 - hänen = suo/sua/suoi/sue (teititellessä iso alkukirjain)
 - meidän = nostro/nostra/nostri/nostre
 - teidän = vostro/vostra/vostri/vostre
 - heidän = loro (vain artikkeli edessä vaihtuu suvun/luvun mukaan)
- Ilmaisevat omistusta ja ne taipuvat omistettavan asian suvun ja luvun mukaan
- Näiden edessä käytetään määräistä artikkelia (paitsi lähisukulaissanojen kohdalla, esim. mia madre, nostro fratello...)

Esempi/Esimerkkejä

- La **mia** auto è bella = **Minun** autoni on kaunis
- Come sta **tuo** figlio, tutto bene? = Miten **sinun** poikasi voi, onko hänellä kaikki kunnossa?
- Di chi è questo ombrello? – È (il) mio. = Kenen tämä sateenvarjo on? – Se on minun.
- Mi ha telefonato **mia** madre. = **Minun** äitini soitti minulle.

I pronomi indefiniti/Indefiniittipronominit

- Indefiniittipronomineilla ilmaistaan ns. epämääräisiä määriä
 - Eli ei-tarkkoja määriä, vrt. *due mele* vs. *alcune mele/qualche mela* = kaksi omenaa vs. muutama/jokunen omena
- Nämä ovat siis sanoja kuten **muutama, jokunen, joitain, vähän, monta, kaikki, ei yhtäkään/ketään....**
- Ne voivat olla pääsanansa edellä adjektiivina tai niitä voidaan käyttää pronominin tavoin ilman, että pääsana on näkyvissä
 - *Al tavolo ci sono alcune tazze* = Pöydällä on **muutamia** kuppeja/**muutama** kuppi
 - *Hai dei consigli per me? -Sì, ne ho alcuni* = Onko sinulla minulle vinkkejä? -Kyllä, minulla on niitä **muutamia**
 - Eri pronominit taipuvat eri tavoin sanojen edellä ja pronomininä käytettäessä, joitain taas ei taivuteta ollenkaan

I pronomi indefiniti/Indefiniittipronominit

- Vain adjektiivina (eli pääsanana edellä) käytettävät:
 - Ogni = joka
 - Taipumaton, pääsana aina yksikössä
 - La festa si organizza **ogni** anno = Juhla järjestetään **joka** vuosi
 - Qualche = muutama
 - Taipumaton, pääsana aina yksikössä
 - Ho ancora **qualche** dubbio = Minulla on vielä **muutama** epäily/epäilyksiä
 - Qualsiasi = mikä tahansa
 - Taipumaton, pääsana aina yksikössä
 - Puoi chiamarmi per **qualsiasi** motivo = Voit soittaa minulle mistä syystä tahansa

I pronomi indefiniti/Indefiniittipronominit

- Adjektiivina ja pronomina käytettävät jatkuu:
 - Alcuno, -a, -i, -e = muutama/joitain
 - Taipuu suvussa ja luvussa epämääräisen artikkelin mukaan adjektiivina
 - Voi pronomina olla vain monikossa
 - Ci sono **alcune** tazze/**alcuni** bollitori = Siellä on joitain/muutamia kuppeja/vedenkeittimiä
 - Ce ne sono **alcune/alcuni** = Niitä on siellä joitain jokunen/muutama
 - Nessuno, -a = Ei yhtään/kukaan
 - Taipuu suvussa ja luvussa epämääräisen artikkelin mukaan adjektiivina
 - Ei taivu pronomina
 - Non ho visto **nessun** cane/**nessuna** casa = En nähnyt yhtään koiraa/taloa
 - Non c'era **nessuno** = Siellä ei ollut ketään
 - Tutto = kaikki
 - Taipuu suvussa ja luvussa
 - **Tutti** i giorni faccio le stesse cose = Teen **joka** päivä/**kaikki** päivät samoja asioita
 - Vuole del miele? -Sì, lo prendo **tutto** = Haluatteko hunajaa? -Kyllä, otan (sen) **kaiken**

I pronomi indefiniti/Indefiniittipronominit

- Vain pronomina (eli ilman pääsanaa) käytettävät
 - Niente/Nulla = ei mitään
 - Taipumaton
 - Non ho **niente/nulla** da fare = Minulla ei ole **mitään** tekemistä
 - Non c'è **niente/nulla** di bello = Ei ole **mitään** kivaa
 - Non faccio **niente/nulla** = En tee mitään
 - Qualcosa = jotakin
 - Taipumaton
 - Vuoi fare **qualcosa**? = Haluatko tehdä **jotakin**?
 - Qualcuno/-una = Joku
 - Taipuu suvussa
 - **Qualcuno** ha mangiato la pizza = Söikö **joku** pizzan?

I pronomi relativi/Relatiivipronominit

- Sanoja, joilla voidaan selventää lauseiden välisiä suhteita ja antaa lisää tietoa edellä mainitusta asiasta
- Italian kielen relatiivipronomineja ovat
 - Che
 - Cui
 - Il/la/i/le quale/-i
 - Vastaavat suomen kielen relatiivipronomineja *mikä* ja *joka* (sekä tämän eri sijamuotoja *jonka*, *josta*, *jolle*...)

Il pronome relativo *che*/Relatiivipronomini *che*

- Vastaa suomeksi sanoja *mikä* ja *joka* (+*jonka/jotka*)
- Eri asia kuin konjunktio *che* (=että)
- Esiintyy usein yksin ja on taipumaton
 - Joskus sen edellä voidaan käyttää määräistä artikkelia IL (silloin, kun viitataan koko edelliseen lauseeseen)
 - *Devo studiare tanto prima dell'esame, il che* sarà impegnativo
- Voi olla lauseen **subjekti** tai **objekti**
 - Ho telefonato con *Paolo che* mi ha raccontato un po' di novità (subj.)
 - *I libri che* ho preso dalla biblioteca erano interessanti (obj.)

Il pronome relativo *cui*/Relatiivipronomini *cui*

- Vastaa suomeksi *joka* sanan eri sijamuotoja
- Käytetään silloin, kun sanan *che* eteen tulisi prepositio → käytetäänkin sanaa *cui*
- *Cui* ei taivu, mutta saa eteensä eri prepositioita (yleensä ilman artikkelia)
 - Questo è il libro **di cui** ti ho parlato la settimana scorsa
 - Luisa, la mia collega **a cui** ho regalato il libro, è incinta
 - Il paese **in cui** voglio andare di più è l'Italia
 - *In cuin* tilalla voi käyttää myös sanaa *dove*
 - A-prepositio voidaan jättää pois *cuin* edestä (ei pakollista)
 - Questo è il professore (a) cui ho parlato

Il pronome relativo *quale*/Relatiivipronomini *quale*

- Pronominia *quale* voidaan käyttää *che* tai *cui* pronominien tilalla
 - Käyttö on suurimmaksi osaksi vaihtoehtoista muiden pronominien kanssa ja yleisempää formaalissa ja kirjallisessa kielenkäytössä
- *Quale* saa eteensä määräisen artikkelin sen mukaan, mihin sanaan se viittaa. *Quale* myöskin taipuu
 - Il *quale*, la *quale*, i *quali*, le *quali* (sekä yhdistetyt prepositiot)
 - Koska *quale* taipuu, on sitä joissain kohdissa pakko käyttää sanojen *che* ja *cui* tilalla, selventämään kehen viitataan. Sitä voidaan käyttää myös, jos viitattava asia on siitä kaukana
 - Ho pranzato con il marito della professoressa di matematica, **di cui*** ho molto stima
→ Ho pranzato con il marito della professoressa di matematica, **del quale** ho molto stima
 - la professoressa ha elencato i libri **su cui** dobbiamo studiare, **che** si possono trovare in biblioteca → la professoressa ha elencato i libri **su cui** dobbiamo studiare, **i quali** si possono trovare in biblioteca.

I pronomi oggetti/Pronominit tekemisen kohteena

- Persoonapronominit ilmaisivat teon tekijää, objekti- ja datiivipronominit (ja refleksiivipronominit) ilmaisevat teon kohdetta, eli objektia
- Kuten muitakin pronomineja, näitä käytetään jonkin jo tutun sanan korvaamiseen, jotta vältetään toistoa
- Näitä on kolmea erilaista: **objektipronomineja** (“suoria objektipronomineja”), **datiivipronomineja** (“epäsuoria objektipronomineja”) sekä **refleksiivipronomineja**

Una sintesi/Yhteenveto

- Atone = painoton, Tonico = painollinen

SOGGETTO		COMPLEMENTO				RIFLESSIVI	
		DIRETTO	Objekti	INDIRETTO	Datiivi		
		ATONI	TONICI	ATONI	TONICI	ATONI	TONICI
IO		MI	ME	MI	A ME	MI	ME STESSO
TU		TI	TE	TI	A TE	TI	TE STESSO
LUI-EGLI		LO	LUI	GLI	A LUI	SI	<u>SE</u> STESSO - Sé
LEI-ESSA		LA	LEI	LE	A LEI	SI	SE STESSA - Sé
NOI		CI	NOI	CI	A NOI	CI	NOI STESSI
VOI		VI	VOI	VI	A VOI	VI	VOI STESSI
LORO-ESSI		LI	LORO	GLI	A LORO	SI	LORO STESSI - Sé
LORO-ESSE		LE	LORO	GLI	A LORO	SI	LORO STESSE - Sé

I pronomi riflessivi/Refleksiivipronominit

- Käytetään ainoastaan refleksiiviverbien yhteydessä
- Tekemisen kohteena on tällöin tekijä itse
 - → Tekijä ja refleksiivipronomini ns. samassa persoonassa taivutettuna
 - Mi lavo, ci conosciamo, ti ricordi, si chiama...
 - Suomentuu yleensä *itsensä* tai *toisensa*
- Italian refleksiivipronominit ovat:
 - mi
 - ti
 - si
 - ci
 - vi
 - si

Esempi/Esimerkkejä

- (Io) **Mi** chiamo Marta
- **Ti** ricordi di quella vacanza al mare?
- Non dimenticate di lavar**vi** le mani!
- Vogliamo divertirc**i** o no?

I complementi oggetto diretti/Objektipronominit

- Oggetti diretti = suorat objektit (eli verbin ja kohteen väliin ei tule prepositiota)
- Näitä käytetään, kun persoonapronomini toimii objektina eli toiminnan kohteena
- Näillä vastataan kysymykseen *ketä, mitä, kenet, minkä* (chi? che cosa?)
 - Voivat viitata ihmisiin tai asioihin
- Ne ovat:
 - **mi / me** = minua, minut
 - **ti / te** = sinua, sinut
 - **lo** (maskuliini), **la** (feminiini), **La** (teitittely) / **lui, lei, Lei** = häntä, hänet/sen, sitä
 - **ci / noi** = meitä, meidät
 - **vi / voi** = teitä, teidät
 - **li** (maskuliini), **le** (feminiini) / **loro** = heitä, heidät/ne, niitä
- **Jälkimmäiset muodot ovat ns. painollisia muotoja, joita käytetään, kun halutaan painottaa tekijää**

Esempi/Esimerkkejä

- Useimmiten objektipronomineja käytetään asioihin ja tavaroihin liittyen, eli yksikön ja monikon kolmannen persoonan muotoja *lo*, *la*, *li* ja *le*
 - Prendi il gelato? - Sì, lo prendo = Otatko jäätelön? - Kyllä, otan **sen**
 - Vedi le mie chiavi? - No, non le vedo da nessuna parte. = Näetkö avaimiani? - Ei, en näe niitä missään.
- On myös joitain verbejä, jolloin tekemisen suorana kohteena on joku henkilö ja tällöin käytetään muitakin persoonamuotoja (esim. vedere = nähdä, ascoltare = kuunnella)
 - Sono qui, mi vedi? - Ah sì, adesso ti vedo! = Olen täällä, näetkö **minut**? - Aa joo, nyt näen **sinut**!
 - Raccontami tutto, ti ascolto = Kerro minulle kaikki, kuuntelen **sinua**

I complementi oggetto indiretti/Datiivipronominit

- Oggetti indiretti = epäsuorat objektit (eli verbin ja kohteen väliin tulee prepositio)
- Näitä käytetään, kun persoonapronomini toimii objektina eli toiminnan kohteena
- Näillä vastataan kysymykseen *kenelle* (“a chi?”)
 - Datiivipronomineilla viitataan yleensä vain ihmisiin
- Ne ovat:
 - **mi / a me = minulle**
 - **ti /a te = sinulle**
 - **gli** (maskuliini), **le** (feminiini), **Le** (teitittely) / **a lui, lei, Lei = hänelle, sille**
 - **ci /a noi = meille**
 - **vi /a voi = teille**
 - **gli /a loro = heille, niille**
- Jälkimmäiset muodot ovat ns. painollisia muotoja, joita käytetään, kun halutaan painottaa tekijää

Esempi/Esimerkkejä

- **Mi** fai un favore? = Teetkö **minulle** palveluksen?
- **Gli** preparo una torta al cioccolato per il suo compleanno = Teen **hänelle** suklaakakun hänen syntymäpäivillensä
 - **Gli***la* preparo = Teen **hänelle** *sen* (molemmat pronominit)
 - **Te** *la* preparo = Teen **sinulle** *sen* (molemmat pronominit)
- **Ti** telefono domani! = Soitan **sinulle** huomenna!
- Cosa **mi** consiglia? = Mitä suosittelette **minulle**?

Ulteriori informazioni/Lisätietoa

- Monet verbit voivat saada molemmat objektit (opetellaan kirjassa kappaleessa 10 “yhdistetyt pronominit”)
 - Dare/Fare/Dire/Regalare..... **qualcosa a qualcuno**
 - Devo dire **questo a Luisa**
 - → **Lo** devo dire *a Luisa*/Devo dirlo *a Luisa*
 - → *Le* devo dire **questo**/Devo dirle **questo**
 - → *Glielo* devo dire/Devo dirglielo = Minun täytyy sanoa *hänelle* **se**
 - Regalo **questo libro a te**
 - → **Lo** regalo *a te*
 - → *Te* regalo **questo libro**
 - → *Te lo* regalo = Annan **sen** *sinulle* lahjaksi
 - Näissä tapauksissa datiivipronomini muutetaan niin, että se päättyy e:hen (me, te,...ce, ve,...).
Ne kirjoitetaan verbin edellä erikseen ja verbin perään liitettynä yhteen
 - Poikkeuksena hän- ja he-muodot, joista tulee *glie*, johon objektipronomini liitetään kiinni aina (*glielo, gliela, glieli, gliene...*)

Le particelle *ci* e *ne*/ *Ci*- ja *ne*-partikkelit

- *Ci*- ja *ne*-partikkeleilla on monia eri merkityksiä ja niitä voidaan käyttää myös datiivipronominien tavoin
 - Ne korvaavat lauseista siis objektirakenteita, jotka rakentuvat prepositioilla
 - Partikkelin valinta liittyy rakenteessa käytettyyn prepositioon
 - A/IN/SU/CON → CI
 - DI/DA → NE

La particella *ne/ Ne*-partikkeli

- Korvaa *di-* ja *da-*prepositioilla rakentuvia ilmaisuja
 - Yleensä siis sellaisten verbien yhteydessä, jotka vaativat *di-* tai *da-*preposition käyttöä
- Käytetään myös määrästä puhuttaessa
- Käytetään myös joissain idiomaattisissa ilmaisuissa
 - Andarsene = mennä/lähteä pois
 - Starsene = jäädä
 - Etc.

Esempi

- Määrän ilmaisuja:
 - Vorrei **delle mele**. – Quanto **ne** vuole? (“Quanto delle mele vuole?”)
 - Ho comprato **tre** pacchetti di biscotti e **ne** ho mangiato già uno intero (“...dei tre pacchetti ho mangiato...”)
- *Di/da-rakenteita*
 - Sei **nella biblioteca**? –No, **ne** sono appena uscita. (“sono appena uscita da lì/dalla biblioteca”)
 - Voglio parlare **di quello che è successo ieri**. –Ma io non **ne** voglio parlare. (“Io non voglio parlare di ciò”)
 - Hai veramente paura **del buio**? –No, non **ne** ho paura. (“Non ho paura del buio/di ciò”)
 - Quando sei tornato **da Torino**? –Ne sono tornata ieri

La particella *ci/Ci*-partikkeli

- Persoonapronominien lisäksi *ci*-partikkelilla voidaan korvata ilmaisuja, jotka rakentuvat *a/in/con/su*
 - Yleensä siis verbien yhteyksissä, jotka vaativat näiden prepositioiden käyttöä
- Myös rakenteet *c'è/ci sono, volerci, metterci, farcela...*
- Voi viitata paikkoihin, asioihin ja joskus ihmisiin

Esempi

- Paikkaan viitatessa

- Sei mai stato **in Italia**? -Sì, **ci** sono stato tante volte (“in Italia”)
- **Ci** sono andato con i miei amici. (“in quel posto”)
- **Vacci**, ne vale la pena! (“in quel posto” o “lì”)

- Muita

- Credi **in Dio**?` -No, non **ci** credo
- Ma non **ci** posso veramente credere.
- Hai pensato a **quello che ho detto**? -Sì, **ci** ho pensato un po’
- Prima era Maddalena a giocare **con queste bambole** e adesso **ci** gioca Luisa.
- Ma no, devo ancora pensare **alla cena**. -No, dai, rilassati. **Ci** penso io

Pronominin paikka

- Pronomini laitetaan yleensä lauseen verbirakenteen eteen
 - **Lo** farò domani = Teen sen huomenna
 - **Gli** telefono subito = Soitan hänelle heti
- Pronomini voidaan kuitenkin laittaa myös tietyissä tilanteissa verbin perään
 - Modaaliverbien *potere, volere, dovere* ja *sapere* yhteydessä
 - Voglio telefonar**gli** subito = Haluan soittaa hänelle heti
 - Dovrò far**lo** domani = Minun täytyy tehdä se huomenna
 - → Verbi liitetään perusmuotoisen verbin perään
 - Se voidaan kuitenkin laittaa tässäkin tapauksessa verbirakenteen eteen, esim. “**Gli** voglio telefonare subito”

Pronominin paikka

- Lista jatkuu...
 - Muiden infinitiiviä käyttävien verbirakenteiden yhteydessä
 - Hai intenzione di finirlo? = Aiotko saada sen loppuun?
 - Hai voglia di divertirti stasera? = Haluatko pitää hauskaa tänä iltana?
 - Non è possibile fissarlo al telefono = Sitä ei ole mahdollista varata puhelimessa
 - Imperatiivin sinuttelumuotojen yhteydessä
 - Fatelo per domani = Tehkää se huomiseksi
 - Ascoltami attentamente = Kuuntele minua tarkasti
 - → Imperatiivin yhteydessä on idiomaattisempaa, että pronominin liittää verbin perään → erottaa sen monikkomuodoissa indikatiivista

Pronominin paikka

- Objekti- ja datiivipronominien painollisia muotoja voi käyttää verbin jälkeen → painottava merkitys
 - **Ti** vedo = Näen sinut, Vedo **te** (e nessun altro, sei l'unico per me) = Näen (vain) sinut
 - **Le** preparo la colazione ogni mattina = Valmistan hänelle aamiaisen joka aamu, Preparo la colazione **a lei** ogni mattina(, e non a nessun altro) = Valmistan hänelle (ja vain hänelle) aamiaisen joka aamu.
 - → Attenzione però! Näitä muotoja ei voi kiinnittää verbiin